

**REFLECȚII ASUPRA UNORA DINTRE AMENDAMENTELE
OPERATE ÎN CODUL PENAL PRIN LEGEA nr.64/2013****Vitalie STATI, Liuba BRÎNZA***

Universitatea de Stat din Moldova

*Judecătoria sectorului Centru, mun. Chișinău

Scopul acestui studiu constă în investigarea unor modificări și completări operate prin Legea nr.64/2013, punându-se accentul pe reperatele conceptuale ale acestora. În special, au fost examinate modificările pe care le-au suportat art.130, 138, 303, 312 și 314 CP RM. De asemenea, au fost analizate particularitățile și efectele completării legii penale cu art.137²-137⁴ CP RM, precum și ale abrogării art.143, alin.(6) art.364 și a art.392 CP RM. Analiza conține multiple referiri la instrumentele internaționale în materie, precum și la Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013.

Cuvinte-cheie: *Legea nr.64/2013, Statutul CPI, Convențiile de la Geneva, mijloace interzise de purtare a războiului, metode interzise de purtare a războiului, semne distinctive de drept internațional umanitar, mercenar, darea sau executarea unui ordin vădit ilegal, neexercitarea sau exercitarea necorespunzătoare a controlului convenit, instanța de judecată națională ori internațională.*

REFLECTIONS ON SOME OF AMENDMENTS MADE IN THE PENAL CODE BY LAW no. 64/2013

The purpose of this study is to investigate the changes and additions made by Law nr.64/2013, with special attention on their conceptual items. In particular, there were examined the changes to art.130, 138, 303, 312 and 314 PC RM. Also, there were analyzed the peculiarities and the effects by filling out the penal law with art.137²-137⁴ PC RM, as well as the ones after the repeal of art.143, par.(6) art.364 and art.392 PC RM. The analysis contains multiple references to relevant international instruments and to the Explanatory part of the draft law underpinning the adoption of Law nr.64/2013.

Keywords: *Law nr.64/2013, the CPI Statute, the Geneva Conventions, the forbidden means of warfare, the forbidden methods of warfare, the hallmarks of the international humanitarian law, mercenary, the giving or execution of a clearly illegal order, the failure or the improper use of the rightful duties, the national or international court.*

La 04.04.2013 a fost adoptată Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Codului penal [3] (în continuare – Legea nr.64/2013). Amendamentele operate prin acest act legislativ se exprimă, *inter alia* în următoarele:

1) în Capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul Cod” al Părții Generale a Codului penal, art.130 „Mercenar” a fost supus unor modificări;

2) în Capitolul I „Infrațiuni contra păcii și securității omenirii, infrațiuni de război” al Părții Speciale a Codului penal a suportat modificări art.138 (având denumirea „Încălcarea dreptului umanitar internațional” până la modificare și, respectiv, denumirea „Darea sau executarea unui ordin vădit ilegal. Neexercitarea sau exercitarea necorespunzătoare a controlului convenit” după modificare);

3) același capitol al legii penale a fost completat cu articolele: 137² „Utilizarea de mijloace interzise de purtare a războiului”; 137³ „Utilizarea de metode interzise de purtare a războiului”; 137⁴ „Utilizarea fără drept a semnelor distinctive de drept internațional umanitar”;

4) în Capitolul I al Părții Speciale a Codului penal, art.143 „Aplicarea mijloacelor și metodelor interzise de ducere a războiului” a fost abrogat;

5) în Capitolul XIV „Infrațiuni contra justiției” al Părții Speciale a Codului penal, în art.303 „Amestecul în urmărirea justiției și în urmărirea penală”, la alin.(1), după cuvintele „instanțele de judecată” au fost introduse cuvintele „naționale sau internaționale”;

6) în același articol, la alin.(2), după cuvintele „organelor de urmărire penală” au fost introduse cuvintele „sau a personalului instanțelor de judecată internaționale”;

7) în același capitol al legii penale, la articolul 312 „Declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă”, dispoziția alin.(1) a fost completată în final cu sintagma „în instanța de judecată națională ori internațională”;

8) în Capitolul XIV al Părții Speciale a Codului penal, la art.314 „Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte”, dispoziția alin.(1) a fost

completată în final cu textul „în cadrul urmăririi penale ori judecării cauzei în instanța de judecată națională sau internațională”;

9) în Capitolul XVIII „Infrațiuni militare” al Părții Speciale a Codului penal, la art.364 „Neexecutarea intenționată a ordinului”, alin.(6) a fost abrogat;

10) în același capitol al legii penale a fost abrogat art.392 „Folosirea cu perfidie a emblemei Crucii Roșii ca element protector în timpul conflictului armat”.

În continuare, vor fi analizate aceste amendamente, punându-se accentul pe reperele conceptuale ale acestora. Celelalte amendamente operate prin Legea nr.64/2013 vor fi investigate în cadrul unui alt studiu.

1. Prin Legea nr.64/2013, art.143 CP RM a fost abrogat. Acest articol a avut următorul conținut:

„**Articolul 143.** Aplicarea mijloacelor și metodelor interzise de ducere a războiului

(1) Aplicarea în cadrul conflictului armat sau al acțiunilor militare a mijloacelor și metodelor de ducere a războiului interzise de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte se pedepsește cu închisoare de la 12 la 20 de ani.

(2) Aplicarea armei de nimicire în masă interzise de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte

se pedepsește cu închisoare de la 16 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață”.

Prin aceeași lege, Codul penal a fost completat cu următoarele două articole:

„**Articolul 137².** Utilizarea de mijloace interzise de purtare a războiului

Utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a:

a) otrăvii sau armelor otrăvitoare;

b) gazelor asfixiante, toxice sau asimilate și a oricăror lichide, materii sau procedee similare;

c) armelor, proiectilelor, materialelor de natură să cauzeze suferințe fizice inutile;

d) gloanțelor care se dilată sau se aplatizează cu ușurință în corpul uman, cum sunt gloanțele al căror înveliș dur nu acoperă în întregime mijlocul sau sunt perforate de tăieturi, se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani”;

„**Articolul 137³.** Utilizarea de metode interzise de purtare a războiului

(1) Rănirea unei persoane prevăzute la lit.c) art.127¹ sau rănirea prin recurgere la perfidie a unui membru al forțelor armate inamice sau a unui combatant al forțelor inamice, săvârșită în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional,

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 8 ani.

(2) Declararea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, că nu va fi îndurare pentru învinși

se pedepsește cu închisoare de la 7 la 12 ani.

(3) Declanșarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unui atac:

a) împotriva populației civile sau a unor civili care nu participă direct la ostilități;

b) împotriva bunurilor cu caracter civil protejate de dreptul internațional umanitar, în special clădiri consacrate cultului religios, învățământului, artei, științei sau acțiunilor caritabile, împotriva monumentelor istorice, spitalelor și locurilor unde bolnavii sau răniții sunt adunați, precum și împotriva localităților, locuințelor sau construcțiilor care nu sunt apărute și care nu sunt folosite ca obiective militare;

c) împotriva personalului misiunii de ajutor umanitar sau de menținere a păcii, împotriva instalațiilor, materialului, unităților sau vehiculelor folosite în cadrul acesteia conform Cartei Națiunilor Unite, cu condiția ca acestea să aibă dreptul la protecția pe care dreptul internațional umanitar o garantează civililor și bunurilor cu caracter civil;

d) împotriva clădirilor, materialului, unităților și mijloacelor de transport sanitar și a personalului care utilizează semnele distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva din 12 august 1949;

e) știind că acesta va cauza pierderi de vieți omenești în rândul populației civile, răniri ale persoanelor civile, pagube bunurilor cu caracter civil sau daune extinse, de durată și grave, mediului înconjurător, care ar fi vădit disproportionat în raport cu ansamblul avantajului militar concret și direct așteptat,

se pedepsește cu închisoare de la 8 la 15 ani.

(4) Utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a:

a) unor metode de luptă de natură să cauzeze suferințe fizice inutile;

b) înfometării intenționate a civililor prin privarea acestora de bunurile indispensabile supraviețuirii sau a împiedicării intenționate a acestora de a primi ajutoare, contrar dreptului internațional umanitar;

c) unei persoane protejate de dreptul internațional umanitar pentru a evita ca anumite puncte, zone sau forțe militare să devină țintă a operațiunilor militare ale părții inamice se pedepsește cu închisoare de la 8 la 15 ani.

(5) Omorul uneia sau mai multor persoane prevăzute la lit.c) art.127¹, săvârșit prin recurgere la perfidie în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață”.

Din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 aflăm: „Începând cu anul 1996 până în prezent, Republica Moldova a ratificat majoritatea convențiilor de drept internațional umanitar care au ca obiect interzicerea utilizării anumitor mijloace și metode de luptă. Codul penal conține o singură prevedere care se referă la aplicarea mijloacelor și metodelor interzise de ducere a războiului. Este vorba de art.143 CP RM, care într-un mod general incriminează aplicarea în cadrul conflictului armat sau al acțiunilor militare a mijloacelor și metodelor de război interzise de tratatele internaționale la care Republica Moldova. Această normă nu asigură pe deplin respectarea principiului previzibilității și clarității normei penale. Drept urmare, este evidentă necesitatea revizuirii acestei componente de infracțiune.

Reieșind din faptul că, potrivit instrumentelor internaționale în materie, utilizarea mijloacelor interzise de ducere a războiului și utilizarea metodelor interzise de ducere a războiului reprezintă crime de război distincte, este oportună stabilirea răspunderii pentru aceste două fapte în cadrul a două articole din Codul penal: art.137² „Utilizarea mijloacelor interzise de ducere a războiului”; art.137³ „Utilizarea metodelor interzise de ducere a războiului”.”

Cu referire nemijlocită la **art.137² CP RM**, menționăm că acesta se inspiră din prevederile pct.(xvii)-(xx) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI. Conform acestora, prin „crime de război” se înțelege: fapta de a utiliza otrăvă sau arme otrăvitoare (pct.(xvii) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI); fapta de a utiliza gaze asfixiante, toxice sau asimilate și orice lichide, materii sau procedee analoage (pct.(xviii) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI); fapta de a utiliza gloanțe care se dilată sau se aplatizează cu ușurință în corpul uman, cum sunt gloanțele al căror înveliș dur nu acoperă în întregime mijlocul sau sunt perforate de tăieturi (pct.(xix) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI); faptele de a folosi arme, proiectile, materiale și metode de luptă de natură să cauzeze daune de prisos sau suferințe inutile ori de a acționa fără discriminare cu violarea dreptului internațional al conflictelor armate, cu condiția ca aceste arme, proiectile, materiale și metode de luptă să facă obiectul unei interdicții generale și ca ele să fie înscrise într-o anexă a Statutului CPI, pe cale de amendament adoptat potrivit dispozițiilor art.121 și 123 ale statutului în cauză (pct.(xx) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI).

La concret, la *lit.a) art.137² CP RM* se stabilește răspunderea pentru utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a otrăvii sau armelor otrăvitoare.

În Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 se explică: „Interdicția de utilizare a otrăvii sau a armelor otrăvitoare este aplicabilă și conflictelor fără caracter internațional, deoarece utilizarea unor astfel de arme constituie o gravă încălcare a dreptului internațional umanitar încă din 1907, din momentul încheierii Convenției de la Haga privind regulile și obiceiurile de purtare a războiului”.

În sensul *lit.a) art.137² CP RM*, prin „otrăvă sau arme otrăvitoare” trebuie de înțeles combinațiile chimice de înaltă toxicitate, având destinația vulnerării forței vii în timpul conflictului armat. În special, se au în vedere substanțele chimice toxice în accepțiunea Legii Republicii Moldova cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 05.11.2004 [4] (de exemplu, soman, tabun, iperită, lewisită, ricină, fosgen, clorcian etc.).

La *lit.b) art.137² CP RM* se prevede răspunderea pentru utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a gazelor asfixiante, toxice sau asimilate și a oricăror lichide, materii sau procedee similare.

În legătură cu această dispoziție de incriminare, în Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 se arată: „Extinderea domeniului de incidență al incriminării la conflictele armate fără caracter internațional este justificată atât de numeroasele acte normative existente la nivel internațional (privind interzicerea armelor biologice, chimice etc.) care incriminează fapta indiferent de caracterul conflictului, cât și de practica Tribunalului Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie, care a decis că interdicția utilizării armelor chimice este aplicabilă conflictelor armate cu sau fără caracter internațional”.

Precizăm că pct.(xviii) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI (care se referă la fapta de a utiliza gaze asfixiante, toxice sau asimilate și orice lichide, materii sau procedee analoge) se inspiră din textul Protocolului de la Geneva din 17.06.1925 cu privire la interzicerea folosirii pe timp de război a gazelor asfixiante, toxice sau similare și a mijloacelor bacteriologice [5]. Potrivit acestuia, întrebuintarea în război a gazelor asfixiante, toxice sau similare, precum și a tuturor lichidelor, materiilor sau procedurilor analoge este condamnată de opinia generală a lumii civilizate, iar interzicerea acestora urmează a fi extinsă asupra mijloacelor de război bacteriologice.

La *lit.c) art.137² CP RM* se stabilește răspunderea pentru utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a armelor, proiectilelor, materialelor de natură să cauzeze suferințe fizice inutile.

Din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 aflăm: „Interdicția de utilizare a armelor, proiectilelor, materialelor de natură să cauzeze daune de prisos sau suferințe inutile sau care acționează fără discriminare cu încălcarea dreptului internațional umanitar este condiționată de prevederile alin.2 art.35, ale lit.a) alin.4 art.51 și ale art.55 din Protocolul I adițional la Convențiile de la Geneva, ale Convenției asupra interzicerii sau limitării utilizării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau ca lovind fără discriminare, adoptată la Geneva la 10.10.1980 [11], ale Protocolului I la Convenția asupra interzicerii sau limitării utilizării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau ca lovind fără discriminare, referitor la schijele nelocalizate din 10.10.1980 [6], ale Protocolului II la Convenția asupra interzicerii sau limitării utilizării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau ca lovind fără discriminare, adoptat la Geneva la 10.10.1980 [7], ale Protocolului III la Convenția asupra interzicerii sau limitării utilizării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau ca lovind fără discriminare, privind interzicerea sau limitarea utilizării armelor incendiare, adoptat la Geneva la 10.10.1980 [8], ale Protocolului IV la Convenția asupra interzicerii sau limitării utilizării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau ca lovind fără discriminare, privind armele laser care produc orbirea, adoptat la Viena la 13.10.1995 [9], ale Protocolului V la Convenția asupra interzicerii sau limitării utilizării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau ca lovind fără discriminare, privind resturile explozive de război la Convenția asupra interzicerii sau limitării utilizării anumitor arme clasice care pot fi considerate ca producând efecte traumatizante excesive sau ca lovind fără discriminare, adoptat la Geneva la 28.11.2003 [10], ale Convenției cu privire la interzicerea perfecționării, stocării și utilizării armelor chimice și distrugerea acestora, adoptate la Paris la 13.01.1993 [1], precum și ale Convenției cu privire la interzicerea perfecționării, producerii și stocării armelor bacteriologice (biologice) sau a toxinelor și asupra distrugerii lor din 10.04.1972 [2]”.

Considerăm că, în sensul *lit.c) art.137² CP RM*, suferințele fizice inutile sunt suferințele – de ordin fizic sau psihic – care nu sunt inerente utilizării mijloacelor de purtare a războiului. În aceste condiții, armele, proiectilele, materialele utilizate sunt de natură să prelungească agonia victimei, să-i provoace un șoc traumatic sau hemoragic de o intensitate deosebită ori să presupună alte asemenea efecte.

La *lit.d) art.137² CP RM* se prevede răspunderea pentru utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a gloanțelor care se dilată sau se aplatizează cu ușurință în corpul uman, cum sunt gloanțele al căror înveliș dur nu acoperă în întregime mijlocul sau sunt perforate de tăieturi.

În Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 se menționează: „Conform *lit.d) art.137² CP RM*, este interzisă utilizarea așa-numitelor gloanțe dum-dum. Ca și în cazul *lit.a) și b) art.137² CP RM*, a fost extinsă incriminarea utilizării de mijloace interzise de purtare a războiului în timpul conflictelor armate fără caracter internațional. Oportunitatea adoptării unei astfel de interdicții datează încă din momentul adoptării în 1899 a celei de-a doua Declarații de la Haga”.

În alt context, în ce privește infracțiunile specificate la **art.137³** „Utilizarea de metode interzise de purtare a războiului” din Codul penal, din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 aflăm: „Ca și *art.137² CP RM*, *art.137³ CP RM* își găsește corespondentul în alin.2 art.35 din Protocolul I adițional la Convențiile de la Geneva, care interzice părților să utilizeze metode de luptă de natură să provoace suferințe inutile. Astfel, pentru a aplica o metodă de luptă, părțile nu trebuie să încalce principiul distincției sau cel al interdicției cauzării suferințelor inutile. Ca urmare, este interzisă folosirea într-un conflict armat a metodelor de război care: a) produc un rău superfluu (metode crude, barbare și perfide) și b) au efecte nediscriminatorii”.

La concret, la *alin.(1) art.137³ CP RM* se stabilește răspunderea pentru rănirea unei persoane prevăzute la *lit.c) art.127¹ CP RM* sau rănirea prin recurgere la perfidie a unui membru al forțelor armate inamice sau a unui combatant al forțelor inamice, săvârșită în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional.

În Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 se arată: „*Alin.(1) art.137³ CP RM* este corespondent cu prevederile *pct.(xxv) lit.b)* și *pct.(ix) lit.e)* *alin.2 art.8* din Statutul CPI. Fapta corespunzătoare a fost interzisă încă în 1907, prin *art.23* al Convenției de la Haga privind regulile și obiceiurile de purtare a războiului”.

În sensul *alin.(1) art.137³ CP RM*, recurgerea la perfidie presupune manifestarea relei-credințe, făptuitorul pretinzând la dreptul la protecție pentru sine și folosindu-se de acesta pentru a dispune de un avantaj în luptă. La concret, recurgerea la perfidie poate îmbrăca următoarele forme: pretinderea de a fi un civil; pretinderea de a se preda; pretinderea de a suferi de o boală sau de o dizabilitate; pretinderea de a aparține de un stat neutru sau de un alt stat care nu este parte la conflict; pretinderea de a aparține de inamic etc.

Precizăm că omorul uneia sau mai multor persoane prevăzute la *lit.c) art.127¹ CP RM*, săvârșit prin recurgere la perfidie în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, atarge răspundere conform *alin.(5) art.137³ CP RM*.

La *alin.(2) art.137³ CP RM* se prevede răspunderea pentru declararea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, că nu va fi îndurare pentru învinși.

Potrivit Notei informative la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013, „preluându-se prevederile *pct.(xii) lit.b)* și *pct.(x) lit.e)* *alin.2 art.8* din Statutul CPI, ale *art.40* din Protocolul I adițional la Convențiile de la Geneva și ale *alin.2 art.4* din Protocolul II adițional la Convențiile de la Geneva, în cadrul *alin.(2) art.137³ CP RM* este incriminată fapta de a declara că nu va exista îndurare pentru învinși... Elementele constitutive ale infracțiunii date vor fi îndeplinite doar dacă declararea este realizată de o persoană cu o anumită autoritate, care are, printre atribuțiile sale, cele de comandă”.

În esență, infracțiunea specificată la *alin.(2) art.137³ CP RM* presupune refuzul de a accepta predarea prizonierilor de război. Refuzul în cauză se exprimă într-o declarație prin care orice predare de către inamic va fi refuzată, chiar dacă este rezonabil să fie acceptată. Pe lângă această declarație, este necesar să fie date ordine și expuse amenințări din care ar rezulta că orice îndurare va fi refuzată.

La *lit.a) alin.(3) art.137³ CP RM* se stabilește răspunderea pentru declanșarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unui atac împotriva populației civile sau a unor civili care nu participă direct la ostilități.

Din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 aflăm: „Cu referire la *alin.(3) art.137³ CP RM*, se poate preciza că unul dintre principiile fundamentale ale dreptului conflictelor armate presupune că părțile aflate în conflict nu trebuie să cauzeze adversarului daune disproporționate în raport cu scopul războiului, care este acela de a distruge sau de a slăbi potențialul militar al inamicului, nu însă inamicul însuși. În acest context, *alin.(3) art.137³ CP RM*, aplicabil în cazul unui conflict cu sau fără caracter internațional, reia mai multe prevederi ale *alin.2 art.8* din Statutul CPI. Astfel, de exemplu, incriminarea de la *lit.a) alin.(3) art.137³ CP RM* corespunde prevederilor *pct.(i) lit.b)* și *pct.(i) lit.e)* *alin.2 art.8* din Statutul CPI, precum și ale *lit.a) alin.3 art.85* din Protocolul I adițional la Convențiile de la Geneva”.

În cazul infracțiunii prevăzute la *lit.a) alin.(3) art.137³ CP RM*, victimă este persoana care nu are statutul de combatant. Pentru a fi considerată consumată, infracțiunea dată nu trebuie să implice prejudicii cauzate victimelor, fiind suficientă simpla lansare a unui atac împotriva populației civile sau a unor civili care nu participă direct la ostilități. În context, prin „atac” se are în vedere actele de violență îndreptate împotriva inamicului, indiferent dacă acesta se află în ofensivă sau în defensivă.

La *lit.b) alin.(3) art.137³ CP RM* se prevede răspunderea pentru declanșarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unui atac împotriva bunurilor cu caracter civil protejate de dreptul internațional umanitar, în special clădiri consacrate cultului religios, învățământului, artei, științei sau acțiunilor caritabile, împotriva monumentelor istorice, spitalelor și locurilor unde bolnavii sau răniții sunt adunați, precum și împotriva localităților, locuințelor sau construcțiilor care nu sunt apărate și care nu sunt folosite ca obiective militare.

Conform Notei informative la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013, „textul de la *lit.b) alin.(3) art.137³ CP RM* este corespondent cu prevederile *pct.(ii), (v) și (ix) lit.b)* și *pct.(iv) lit.e)* *alin.2 art.8* din Statutul CPI, precum și ale *lit.d) alin.4 art.85 par.4 lit.d)* din Protocolul I adițional la Convențiile de la Geneva, care vizează protecția anumitor bunuri”.

În sensul dispoziției de la lit.b) alin.(3) art.137³ CP RM, bunuri cu caracter civil sunt toate bunurile care nu sunt obiective militare. Protecția oferită de dreptul internațional umanitar nu se aplică în cazul în care bunurile sunt considerate obiective militare în virtutea dreptului internațional umanitar. Obiective militare sunt acele obiective care – prin natura, locația, scopul sau utilizarea lor – contribuie efectiv la desfășurarea acțiunii militare, a căror distrugere, totală sau parțială, ori a căror capturare sau neutralizare, în împrejurările de moment, oferă un avantaj militar categoric.

În sensul aceleiași dispoziții, localitatea, locuința sau construcția nu este apărută atunci când este locuită, fiind situată într-o zonă de război sau în apropiere de aceasta, dacă este susceptibilă de ocupare de către inamic. Ipoteza analizată nu vizează obiectivele în spatele liniilor inamice, chiar dacă nu există combatanți și arme situate în obiectivele în cauză sau în apropierea lor.

Ca și în ipoteza specificată la lit.a) alin.(3) art.137³ CP RM, în situația consemnată la lit.b) alin.(3) art.137³ CP RM prin „atac” se are în vedere actele de violență îndreptate împotriva inamicului, indiferent dacă acesta se află în ofensivă sau în defensivă.

La lit.c) alin.(3) art.137³ CP RM se stabilește răspunderea pentru declanșarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unui atac împotriva personalului misiunii de ajutor umanitar sau de menținere a păcii, împotriva instalațiilor, materialului, unităților sau vehiculelor folosite în cadrul acesteia conform Cartei Națiunilor Unite, cu condiția ca acestea să aibă dreptul la protecția pe care dreptul internațional umanitar o garantează civililor și bunurilor cu caracter civil. Totodată, la lit.d) alin.(2) art.137³ CP RM se prevede răspunderea pentru declanșarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unui atac împotriva clădirilor, materialului, unităților și mijloacelor de transport sanitar și a personalului care utilizează semnele distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva din 12 august 1949.

În Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 se menționează: „Lit.c) și d) alin.(3) art.137³ CP RM se inspiră din dispozițiile pct.(iii) și (xxiv) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI”.

Într-adevăr, potrivit pct.(iii) lit.b) alin.2 art.8 al Statutului CPI, este interzisă fapta de a lansa intenționat atacuri împotriva personalului, instalațiilor, materialului, unităților sau vehiculelor folosite în cadrul unei misiuni de ajutor umanitar sau de menținere a păcii conform Cartei Națiunilor Unite, cu condiția ca acestea să aibă dreptul la protecția pe care dreptul internațional al conflictelor armate o garantează civililor și bunurilor cu caracter civil.

În sensul lit.c) alin.(3) art.137³ CP RM, prin „misiunile de ajutor umanitar” se are în vedere măsurile luate cu scopul de a preveni sau de a ușura suferința umanitară a victimelor unui conflict armat. În același context, misiunile de menținere a păcii trebuie să fie deosebite de misiunile de impunere a păcii (în temeiul capitolului VII din Carta Națiunilor Unite [12]). Misiunile de menținere a păcii sunt caracteristice pentru situațiile în care nu se mai duc lupte. Utilizarea forței în cadrul misiunilor de menținere a păcii este limitată la autoapărare și la prevenirea izbucnirii de noi ostilități, respectându-se principiul neutralității cu acordul țării-gazdă.

În sensul lit.d) alin.(3) art.137³ CP RM, semnele distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 sunt emblemele Crucii Roșii, ale Semilunii Roșii, ale leului roșu, ale soarelui și ale cristalului roșu.

În accepțiunea lit.c) și d) alin.(3) art.137³ CP RM, prin „atac” trebuie de înțeles actele de violență îndreptate împotriva inamicului, indiferent dacă acesta se află în ofensivă sau în defensivă.

La lit.e) alin.(3) art.137³ CP RM se stabilește răspunderea pentru declanșarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unui atac, știind că acesta va cauza pierderi de vieți omenești în rândul populației civile, răniri ale persoanelor civile, pagube bunurilor cu caracter civil sau daune extinse, de durată și grave, mediului înconjurător, care ar fi vădit disproporționate în raport cu ansamblul avantajului militar concret și direct așteptat.

În legătură cu dispoziția de la lit.e) alin.(3) art.137³ CP RM, în Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 se explică: „Potrivit pct.(iv) lit.b) alin.2 art.8 al Statutului CPI și lit.b) și c) alin.3 art.85 din Protocolul I adițional la Convențiile de la Geneva, protecția vizează doar conflictele cu caracter internațional. Totuși, textul lit.e) alin.(3) art.137³ CP RM extinde această protecție, dat fiind că, atât Curtea Internațională de Justiție, cât și Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie au stabilit că dreptul internațional cutumiar nu face distincție în funcție de tipul conflictului, protecția fiind necesară în ambele situații”.

La lit.a) alin.(4) art.137³ CP RM se prevede răspunderea pentru utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unor metode de luptă de natură să cauzeze suferințe fizice inutile.

Conform Notei informative la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013, „lit.a) alin.(4) art.137³ CP RM își găsește corespondentul în prevederile pct.xx) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI”.

Pot fi identificate similitudini între lit.a) alin.(4) art.137³ și lit.c) art.137² CP RM. Diferența constă în caracteristicile entității care este de natură să cauzeze suferințe fizice inutile: metodele de luptă (lit.a) alin.(4) art.137³ CP RM); arme, proiectile sau materiale (lit.c) art.137² CP RM).

În sensul lit.a) alin.(4) art.137³ CP RM, suferințele fizice inutile sunt suferințele – de ordin fizic sau psihic – care nu sunt inerente metodelor de luptă aplicate în cadrul unui conflict armat. În aceste condiții, metodele de luptă sunt de natură să prelungească agonia victimei, să-i provoace un șoc traumatic sau hemoragic de o intensitate deosebită ori să presupună alte asemenea efecte.

La lit.b) alin.(4) art.137³ CP RM se stabilește răspunderea pentru utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a înfometării intenționate a civililor prin privarea acestora de bunurile indispensabile supraviețuirii sau prin împiedicarea intenționată a acestora de a primi ajutoare, contrar dreptului internațional umanitar. În același timp, la lit.c) alin.(4) art.137³ CP RM se prevede răspunderea pentru utilizarea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unei persoane protejate de dreptul internațional umanitar pentru a evita ca anumite puncte, zone sau forțe militare să devină țintă a operațiunilor militare ale părții inamice.

Referitor la ambele aceste infracțiuni, din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 aflăm: „Textul Statutului CPI (pct.(xxiii) și (xv) lit.b) alin.2 art.8) interzice aceste fapte doar dacă sunt comise în cadrul unui conflict cu caracter internațional. Totuși, evoluția dreptului internațional cutumiar justifică acordarea acestei protecții suplimentare civililor într-un conflict fără caracter internațional. Reglementarea propusă are în vedere atât practica Tribunalului Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie, cât și numeroasele documente adoptate de ONU, care solicită permiterea accesului populației civile la ajutoarele umanitare în conflictele fără caracter internațional”.

În sensul dispoziției de la lit.b) alin.(4) art.137³ CP RM, noțiunea de înfometare presupune privarea nu doar de alimente, dar și de obiectele non-alimentare indispensabile pentru supraviețuirea populației civile (de exemplu, medicamente, păături, haine etc.). Înfometarea poate adopta forme variate: privarea de bunurile esențiale sau distrugerea acestora; împiedicarea producerii necesarului de alimente; împiedicarea aprovizionării cu ajutoare umanitare etc.

În sensul dispoziției de la lit.c) alin.(4) art.137³ CP RM, se are în vedere interdicția de utilizare în calitate de scut uman a persoanelor protejate de dreptul internațional umanitar. În cazul în care o parte a conflictului armat încalcă această interdicție, partea atacată trebuie să respecte în continuare normele de drept internațional umanitar (inclusiv regula proporționalității) și să nu admită producerea de pierderi accidentale complementare care pot apărea ca urmare a unui atac.

La alin.(5) art.137³ CP RM se stabilește răspunderea pentru omorul uneia sau mai multor persoane prevăzute la lit.c) art.127¹ CP RM, săvârșit prin recurgere la perfidie în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional.

În legătură cu infracțiunea analizată, în Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 se arată: „Actele de perfidie prevăzute de art.37 al Protocolului I adițional la Convențiile de la Geneva se caracterizează prin două elemente. În primul rând, actele în cauză trebuie să trezească încrederea adversarului. Încrederea respectivă se naște fie din protecția legală de care adversarul se bucură, fie din protecția pe care în mod normal făptuitorul este obligat să o ofere adversarului în conformitate cu prevederile dreptului internațional umanitar. În al doilea rând, actul de perfidie trebuie să fie realizat cu intenția de a înșela încrederea adversarului, pentru a-l face să creadă că are dreptul să primească protecție.

Omorul unui membru al forțelor armate ale adversarului, care a depus armele sau care, nemaiavând mijloace de a se apăra, s-a predat fără condiții, se caracterizează prin încălcarea prevederilor dreptului internațional umanitar potrivit cărora orice persoană scoasă din luptă nu poate face obiectul unui atac, precum și a prevederilor care interzic atacul asupra unei persoane care sare cu parașuta dintr-o aeronavă în pericol. Este considerată a fi scoasă din luptă persoana care: a) a căzut în mâinile unei părți adverse; b) exprimă în mod clar intenția de a se preda; c) și-a pierdut cunoștința sau este în alt fel în stare de incapacitate, ca urmare a rănilor sau a bolii și, în consecință, este incapabilă să se apere, cu condiția ca, în toate cazurile, această persoană se va abține de la orice act de ostilitate și nu va încerca să evadeze.

Fapta incriminată la alin.(5) art.137³ CP RM își găsește corespondentul în prevederile pct.(vi) lit.b) și pct.(ix) lit.e) alin.2 art.8 din Statutul CPI⁷.

Cât privește înțelesul noțiunii „recurgere la perfidie”, acesta este similar cu cel al noțiunii omonime utilizate la alin.(1) art.137³ CP RM. De aceea, facem trimitere la explicațiile corespunzătoare.

Precizăm că alin.(5) art.137³ CP RM este o normă specială în raport cu art.145 CP RM. Drept urmare, aplicarea răspunderii conform alin.(5) art.137³ CP RM exclude calificarea suplimentară în baza art.145 CP RM.

2. Prin Legea nr.64/2013, art.392 CP RM a fost abrogat. Acest articol a avut următorul conținut:

„Articolul 392. *Folosirea cu perfidie a emblemei Crucii Roșii ca element protector în timpul conflictului armat*

Folosirea cu perfidie a emblemei Crucii Roșii, precum și a semnelor distinctive ca elemente protectoare în timpul conflictului armat, dacă aceasta a provocat:

a) o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) decesul unei persoane,

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani”.

Prin aceeași lege, Codul penal a fost completat cu următorul articol:

„Articolul 137⁴. *Utilizarea fără drept a semnelor distinctive de drept internațional umanitar*

Utilizarea fără drept a semnelor distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva din 12 august 1949, a pavilionului parlamentar, a drapelului, a insinelor militare sau a uniformei inamicului sau ale Organizației Națiunilor Unite, ca mijloc de protecție în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, dacă aceasta a provocat:

a) vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane;

b) decesul uneia sau mai multor persoane,

se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani.”

Din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 aflăm: „La art.137⁴ CP RM este incriminată utilizarea fără drept a anumitor semne distinctive de drept internațional umanitar (de exemplu, a semnelor distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva), în conformitate cu dispozițiile pct.(vii) lit.b) alin.2 art.8 din Statutul CPI și ale lit.f) alin.3 art.85 al Protocolului I adițional la Convențiile de la Geneva. Fără recunoașterea și respectarea unanimă a anumitor semne distinctive, operațiunile umanitare și protecția persoanelor care participă la ele ar fi imposibilă, motiv pentru care se impune protejarea acestor embleme și sancționarea faptei de a le utiliza fără drept, profitând de „scutul” oferit de ele. Pentru fapta incriminată de acest articol, nu prezintă relevanță faptul dacă este vorba de un conflict cu sau fără caracter internațional.

Sintagma „utilizarea fără drept” se referă la actele care fac apel la buna-credință a unui adversar pentru a-l face să creadă că are obligația să acorde protecția prevăzută de dreptul internațional umanitar, printre care: simularea posesiei unui statut protejat utilizând semne, embleme sau uniforme ale Națiunilor Unite ori ale unor state care nu sunt părți la conflict; simularea intenției de a negocia sub acoperirea pavilionului de parlamentar; simularea predării; acțiunea de tragere de focuri de armă dintr-o clădire sau dintr-un cort pe care este afișată emblema Crucii Roșii; utilizarea emblemei Crucii Roșii pe o navă militară pentru a crea aparența că aceasta este o navă-spital, în scopul camuflării acesteia, etc”.

În rezultatul analizei, se poate afirma că, în principal, diferențele dintre dispoziția art.137⁴ CP RM și dispoziția art.392 CP RM, care a fost abrogat, constau în următoarele:

a) în art.137⁴ CP RM este folosită sintagma „utilizarea fără drept”, iar în art.392 CP RM se recurge la formularea „folosirea cu perfidie”. În acest fel, se sugerează că aria de incidență a art.137⁴ CP RM este mai largă decât cea a art.392 CP RM. De asemenea, consemnăm că renunțarea la sintagma „utilizarea fără drept” în art.137⁴ CP RM este motivată de necesitatea excluderii unor paralelisme cu prevederile alin.(1) și (5) art.137³ CP RM;

b) în art.137⁴ CP RM se recurge la expresia „utilizarea fără drept a semnelor distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva din 12 august 1949, a pavilionului parlamentar, a drapelului, a insinelor militare sau a uniformei inamicului sau ale Organizației Națiunilor Unite, ca mijloc de protecție în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional”. În contrast, în art.392 CP RM se utilizează formularea „folosirea cu perfidie a emblemei Crucii Roșii, precum și a semnelor distinctive ca elemente protectoare în timpul conflictului armat”. În acest mod, aria de incidență a art.137⁴ CP RM este mai largă decât cea a art.392 CP RM. Ea s-a extins datorită sporirii numărului de entități care constituie obiectul imaterial al infracțiunii corespunzătoare.

3. Prin Legea nr.64/2013, art.138 CP RM a fost modificat. Până la intrarea în vigoare a legii în cauză, articolul dat a avut următorul conținut:

„**Articolul 138. Încălcarea dreptului umanitar internațional**

(1) Executarea unui ordin nelegitim care conduce la săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.137 se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani.

(2) Darea de către șef unui subordonat în timpul conflictului armat sau al acțiunilor militare a unui ordin vădit nelegitim, orientat spre săvârșirea de infracțiuni prevăzute la art.137, dacă lipsesc semnele unei infracțiuni mai grave,

se pedepsește cu închisoare de la 8 la 15 ani.

(3) Neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către șef a obligațiilor de preîntâmpinare a săvârșirii de către subordonați a infracțiunilor prevăzute la art.137

se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani”.

După intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013, art.138 CP RM are următorul conținut:

„**Articolul 138. Darea sau executarea unui ordin vădit ilegal. Neexercitarea sau exercitarea necorespunzătoare a controlului cuvenit**

(1) Executarea unui ordin vădit ilegal orientat spre săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.135-137⁴ se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani.

(2) Darea, de către superiorul ierarhic sau de către persoana care deține comandamentul forțelor armate, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional, a unui ordin vădit ilegal orientat spre săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.135-137⁴

se pedepsește cu închisoare de la 8 la 15 ani.

(3) Neexercitarea sau exercitarea necorespunzătoare a controlului cuvenit de către un șef militar sau de persoana care deține comandamentul forțelor armate, care a condus la săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.135-137⁴

se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani.”

De asemenea, trebuie de menționat că, prin Legea nr.64/2013, alin.(6) art.364 CP RM a fost abrogat. Acesta a avut următorul conținut: „Persoana care a săvârșit o infracțiune intenționată întru executarea ordinului sau dispoziției vădit ilegale poartă răspundere penală în temeuri generale. Neexecutarea ordinului sau dispoziției ilegale exclude răspunderea penală”.

Din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 aflăm argumentele care au contat în vederea modificării art.138 CP RM: „În cazul art.138 CP RM în redacția veche, se poate afirma că, deși denumirea acestuia ar presupune că el reglementează încălcări ale dreptului internațional umanitar, în realitate conținutul lui nu are legătură cu denumirea, reglementând răspunderea șefilor și a altor superiori ierarhici în cazul în care au fost săvârșite infracțiuni de război... Mai mult, prevederile art.138 CP RM în redacția veche nu corespund art.28 al Statutului CPI, care reglementează răspunderea șefilor militari și a altor superiori ierarhici pentru infracțiunile care cad sub jurisdicția Statutului CPI”.

Comparând dispozițiile art.138 CP RM în varianta de până la intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013 cu dispozițiile art.138 CP RM în varianta de după intrarea în vigoare a legii nominalizate, putem stabili următoarele distincții:

a) denumirea art.138 CP RM în varianta de până la intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013 este: „Încălcarea dreptului umanitar internațional”. În opoziție, denumirea art.138 CP RM în varianta de după intrarea în vigoare a legii în cauză este: „Darea sau executarea unui ordin vădit ilegal. Neexercitarea sau exercitarea necorespunzătoare a controlului cuvenit”;

b) în alin.(1) art.138 CP RM, în varianta de până la intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013, se menționează despre executarea unui ordin nelegitim. În contrast, în alin.(1) art.138 CP RM, în varianta de după intrarea în vigoare a legii nominalizate, se vorbește despre executarea unui ordin vădit ilegal. Astfel, se sugerează că făptuitorul trebuie să fie convins, să aibă certitudinea, să nu pună la îndoială ilegalitatea ordinului pe care-l execută.

Această precizare, operată în textul legii penale, este binevenită. Or, trebuie de luat în considerare că, potrivit prevederilor art.33 al Statutului CPI, persoana care a comis o crimă ce ține de competența CPI, la ordinul unui guvern ori al unui superior militar sau civil, nu este exonerată de răspundere penală. Exonerarea de răspundere penală intervine numai dacă situația în care se afla persoana îndeplinește cumulativ trei condiții:

1) a avut obligația legală de a se supune ordinelor guvernului sau superiorului în cauză; 2) nu a știut că ordinul este ilegal; 3) ordinul nu a fost vădit ilegal. Așadar, în cazul în care la momentul săvârșirii infracțiunii făptuitorul nu a știut și nu putea să știe că ordinul este vădit ilegal, nu-i poate fi imputată răspunderea în baza alin.(1) art.138 CP RM;

c) în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.138 CP RM, în varianta de până la intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013, urmările prejudiciabile constau în săvârșirea uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.137 CP RM. În ipoteza infracțiunii specificate la alin.(1) art.138 CP RM, în varianta de după intrarea în vigoare a legii date, săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.135-137⁴ CP RM reprezintă scopul infracțiunii, nu urmările prejudiciabile ale acesteia;

d) subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.138 CP RM, în varianta de până la intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013, are calitatea specială de șef militar sau de civil. În ipoteza infracțiunii specificate la alin.(2) art.138 CP RM, în varianta de după intrarea în vigoare a legii nominalizate, formularea desemnând calitatea specială a subiectului infracțiunii este mai precisă: „superiorul ierarhic sau persoana care deține comandamentul forțelor armate”;

e) în alin.(2) art.138 CP RM, în varianta de după intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013, nu mai este utilizată sintagma superfluă „dacă lipsesc semnele unei infracțiuni mai grave”, care a fost folosită în alin.(2) art.138 CP RM în varianta de până la intrarea în vigoare a acestei legi;

f) subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.138 CP RM, în varianta de până la intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013, are calitatea specială de șef militar sau de civil. În situația infracțiunii specificate la alin.(3) art.138 CP RM, în varianta de după intrarea în vigoare a legii în cauză, formularea desemnând calitatea specială a subiectului infracțiunii este diferită: „șeful militar sau persoana care deține comandamentul forțelor armate”;

g) în alin.(3) art.138 CP RM, în varianta de până la intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013, sintagma referitoare la conținutul faptei prejudiciabile este „neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către șef a obligațiilor”. În opoziție, în alin.(3) art.138 CP RM, în varianta de după intrarea în vigoare a legii nominalizate, sintagma respectivă este formulată mai nuanțat: „neexercitarea sau exercitarea necorespunzătoare a controlului cuvenit”;

h) săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.135-137⁴ CP RM constituie urmările prejudiciabile ale infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.138 CP RM în varianta de după intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013. În contrast, infracțiunea specificată la alin.(3) art.138 CP RM în varianta de până la intrarea în vigoare a legii în cauză este o infracțiune formală.

În alt context, menționăm că abrogarea prin Legea nr.64/2013 a alin.(6) art.364 CP RM se explică prin inutilitatea acestei prevederi. De fapt, această prevedere o dubla pe cea de la art.40¹ „Executarea ordinului sau dispoziției superiorului” din Codul penal, generând interferențe care puteau influența negativ asupra calității interpretării și aplicării legii penale.

4. Prin Legea nr.64/2013, **art.130** „Mercenar” din Codul penal a fost modificat.

Înainte de modificare, acest articol avea următoarea dispoziție: „*Prin „mercenar” se înțelege persoana care activează pe teritoriul unui stat implicat într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale a acestuia ori violarea integrității lui teritoriale, în scopul primirii unei recompense materiale, nefiind cetățean al acestui stat, neavând domiciliu permanent pe teritoriul acestuia și nefiind imputernicită cu executarea unor obligații oficiale*”.

După operarea modificării date, art.130 CP RM are următoarea dispoziție: „*Prin „mercenar” se înțelege persoana special recrutată, în țară sau în străinătate, pentru a lupta într-un conflict armat, care ia parte la operațiunile militare în vederea obținerii unui avantaj personal sau a unei remunerări promise de către o parte la conflict sau în numele acesteia, care nu este nici cetățean al părții la conflict, nici rezident pe teritoriul controlat de o parte la conflict, nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și nu a fost trimisă de către un stat, altul decât partea la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv*”.

Din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 aflăm argumentele care au contat în vederea modificării art.130 CP RM: „Expunerea articolului 130 CP RM în redacție nouă are drept scop aducerea acestei norme în conformitate cu prevederile art.47 al Protocolului I adițional la Convențiile de la Geneva”.

Într-adevăr, conform art.47 al Protocolului I adițional la Convențiile de la Geneva, prin termenul „mercenar” se înțelege orice persoană: a) care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat; b) care, în fapt, ia parte la ostilități; c) care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară aceleia promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoage în forțele armate ale acestei părți; d) care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o parte la conflict; e) care nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict și f) care nu a fost trimisă de către un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv.

Astfel, observăm că, practic, toate cele șase condiții enumerate în art.47 al Protocolului I adițional la Convențiile de la Geneva sunt reflectate în definiția din art.130 CP RM în varianta de după intrarea în vigoare a Legii nr.64/2013.

5. Prin Legea nr.64/2013 au fost operate completări în unele articole din Capitolul XIV al Părții Speciale a Codului penal.

Astfel, la art.303 CP RM, la alin.(1), după cuvintele „instanțele de judecată” au fost introduse cuvintele „naționale sau internaționale”. În același articol, la alineatul (2), după cuvintele „organelor de urmărire penală” au fost introduse cuvintele „sau a personalului instanțelor de judecată internaționale”.

La art.312 CP RM, dispoziția alin.(1) a fost completată în final cu sintagma „în instanța de judecată națională ori internațională”.

În fine, la art.314 CP RM, dispoziția alin.(1) a fost completată în final cu textul „în cadrul urmăririi penale ori judecării cauzei în instanța de judecată națională sau internațională”.

În Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării Legii nr.64/2013 se menționează: „Modificările propuse la art.303, 312 și 314 CP RM reprezintă nu altceva decât transpunerea prevederilor alin.1 art.70 al Statutului CPI.¹ Scopul acestor modificări este de a asigura exercitarea de către Republica Moldova a propriei competențe asupra infracțiunilor săvârșite de cetățenii săi, evitând astfel predarea lor către CPI”.

În sensul art.303, 312 și 314 CP RM, prin „instanța de judecată internațională” se are în vedere orice instanță de judecată internațională recunoscută de Republica Moldova (de exemplu, Curtea Penală Internațională, Curtea Internațională de Justiție, Curtea Europeană a Drepturilor Omului etc.).

Bibliografie:

1. Convention on the prohibition of the development, production, stockpiling and use of chemical weapons and on their destruction, Paris 13 January 1993 // <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=9D3CCA7B40638EF5C12563F6005F63C5&action=openDocument> (Accesat: 07.08.2013)
2. Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction. Opened for Signature at London, Moscow and Washington. 10 April 1972 // <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=BACF97285A9CB2A2C12563CD002D6C88&action=openDocument> (Accesat: 07.08.2013)
3. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea Codului penal, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 04.04.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.115.
4. Legea Republicii Moldova cu privire la implementarea Convenției privind interzicerea dezvoltării, producerii, stocării și folosirii armelor chimice și distrugerea acestora, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 05.11.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr.5-12.
5. Protocol for the Prohibition of the Use of Asphyxiating, Poisonous or Other Gases, and of Bacteriological Methods of Warfare. Geneva, 17 June 1925 // <http://www.icrc.org/ihl/INTRO/280?OpenDocument> (Accesat: 07.08.2013)

¹ Conform alin.1 art.70 „Fapte care aduc atingere administrării justiției” al Statutului CPI, CPI are competența de a judeca următoarele infracțiuni care aduc atingere administrării justiției, când sunt comise cu intenție: a) mărturia mincinoasă a unei persoane care și-a luat angajamentul de a spune adevărul în aplicarea alin.1 art.69 al Statutului CPI; b) prezentarea de elemente de probă false sau falsificate în cunoștință de cauză; c) coruperea de martori, manevre vizând să împiedice un martor de a se înfățișa sau de a depune mărturie în mod liber, represalii exercitate împotriva unui martor în legătură cu declarația sa, distrugerea sau falsificarea probelor ori împiedicarea strănerii unor astfel de probe; d) intimidarea unui membru sau agent al CPI, împiedicarea acțiunii sale sau traficul de influență, cu scopul de a îl determina, prin constrângere sau convingere, să nu-și exercite funcțiile sau să nu le exercite cum ar trebui; e) represalii împotriva unui membru sau agent al CPI datorită funcțiilor executate de acesta sau de un alt membru sau agent; f) solicitarea sau acceptarea unei retribuții ilegale de un membru sau un agent al CPI în cadrul funcțiilor sale oficiale.

6. Protocol on Non-Detectable Fragments (Protocol I). Geneva, 10 October 1980 // <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=CFCC9F92E14E1945C12563CD002D6DA9&action=openDocument> (Accesat: 07.08.2013)
7. Protocol (II) on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices. Geneva, 10 October 1980 // <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=6258BAB1CD31AD0EC12563CD002D6DC9&action=openDocument> (Accesat: 07.08.2013)
8. Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons (Protocol III). Geneva, 10 October 1980 // <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=1E37E38A51A1941DC12563CD002D6DEA&action=openDocument> (Accesat: 07.08.2013)
9. Protocol on Blinding Laser Weapons (Protocol IV to the 1980 Convention), Vienna, 13 October 1995 // <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=70D9427BB965B7CEC12563FB0061CFB2&action=openDocument> (Accesat: 07.08.2013)
10. Protocol on Explosive Remnants of War (Protocol V to the 1980 CCW Convention), Geneva, 28 November 2003 // <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=22EFA0C23F4AAC69C1256E280052A81F&action=openDocument> (Accesat: 07.08.2013)
11. The United Nations Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects. Geneva, 10 October 1980 // http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsg_no=XXVI-2&chapter=26&lang=en (Accesat: 07.08.2013)
12. The Charter of the United Nations // <http://www.un.org/en/documents/charter/> (Accesat 08.08.2013)

Prezentat la 09.08.2013